

Realizacija predlogov razvrščanja prizadetih otrok v obdobju 1963–1981

UDK 616-053.2:362.35

APPLICATION OF THE PROPOSED CLASSIFICATION TO THE MANAGEMENT OF RETARDED CHILDREN DURING 1963–1981. *The Mental Hygiene Unit of the Ljubljana-Centre Children's Outpatient Clinic offers health services to pre-school children and provides diagnostic management and treatment for children with mental retardation of various levels. The work of the Unit encompasses also parental and community counseling. The Unit is staffed by a professional team filling also a function of a first-degree commission for evaluation and classification of children with retarded mental and physical development. During the period 1963–1981, 610 retarded children were submitted to such evaluation. Through questionnaires given to parents of 591 children attending the Unit, the professional team was provided information about their further accomplishments, as well as about actual application of the proposed classification to the management of these children.*

IZVLEČEK – *Mentalno higienski oddelek otroškega dispanzerja občine Ljubljana-Center vključuje v skrbi za zdravje predšolskih otrok tudi diagnostično in korektivno terapevtsko delo z duševno prizadetimi otroki vseh stopenj prizadetosti ter svetovalno delo s starši in širšim družbenim okoljem teh otrok. Delo je organizirano timsko. Strokovni tim pa je istočasno tudi prvostopenjska komisija za razvid in razvrščanje otrok z motnjami v duševnem in telesnem razvoju, ki je v letih 1963–1981 razvrstila 610 otrok. V želji, da bi spremljali dejavnost naših varovancev, smo v treh ciklih anketirali starše 591 otrok in preverjali realizacijo predlogov njihovega razvrščanja.*

Zdravstveni dom Ljubljana, TOZD Osnovnega zdravstvenega varstva Center ima v okviru dispanzerja za otroke že od leta 1959 organiziran tudi mentalno higienski oddelek, prej imenovan psihološki oddelek. Oddelek v skrbi za zdravje predšolskih otrok vključuje tudi diagnostično in korektivno terapevtsko delo z duševno prizadetimi otroki vseh stopenj prizadetosti in svetovalno delo s starši in širšim okoljem teh otrok. Delo na oddelku je organizirano timsko. Tim sestavljajo pediater, psihiater, psiholog, specialni pedagog-ortopedagog, specialni pedagog-logoped, socialni delavec, razvojni fizioterapevt in višja medicinska sestra.

Strokovni tim mentalno higienskega oddelka je istočasno prvostopenjska komisija za razvid in razvrščanje otrok z motnjami v duševnem in telesnem razvoju. Dolgotrajno, včasih večletno korektivno terapevtsko delo z duševno prizadetim otrokom zaključimo ob otrokovi kronološki starosti sedem let z razvrščanjem in z usmeritvijo v ustrezno ustanovo za usposabljanje. Večletno sodelovanje s starši, svetovanje družini in širšemu okolju prizadetega otroka omogoča tudi boljše razumevanje staršev za otrokovo prizadetost ter njihovo soglašanje z našimi predlogi pri razvrščanju. Od leta 1963, odkar smo pričeli z razvrščanjem pa do koncu leta 1981, do katerega smo upoštevali podatke, je bilo pri nas razvrščenih 610 otrok.

V zvezi s problematiko duševne prizadetosti smo si tudi zadali nalogi, da bomo spremljali življenje in delo naših varovancev, ko zapustijo oddelk, ter se zanimali, kako so bili realizirani predlogi naše komisije za razvrščanje. V ta namen smo z anketo, poslano staršem, zajeli 591 otrok in tako preverili realizacijo predlogov komisije. Za nekatere nismo imeli novih naslovov, sedem otrok pa je medtem umrlo.

Starše teh otrok smo anketirali v treh ciklih:

- **I. anketa** za osemletno obdobje (1963–1970) je zajela 308 otrok;
- **II. anketa** za osemletno obdobje (1971–1978) je zajela 220 otrok;
- **III. anketa** za triletno obdobje (1979–1981) je zajela 63 otrok.

S spremnim pismom smo staršem poslali **vprašalnik – anketo**, v kateri smo predvsem želeli odgovore na naslednja vprašanja:

1. Kje se usposablja vaš otrok?

- a) v šoli s prilagojenim programom – kje?
- b) v oddelkih za delovno usposabljanje – kje?
- c) je doma?

2. Kje živi vaš otrok?

- a) pri starših?
- b) pri sorodnikih?
- c) je v reji?
- d) je v zavodu?

3. S kakšnimi problemi se sedaj srečujete v zvezi z otrokovim stanjem, zdravjem, usposabljanjem, prostim časom...?

4. Kaj predlagate za poglobitev dela na našem mentalno higieniškem oddelku?

5. Vaše pripombe.

Skupno smo tako poslali ankete za 591 otrok. Odgovorov smo prejeli manj: nekaj anket je pošta zavrnila zaradi spremenjenih naslovov, vsi starši tudi niso odgovorili na anketo.

	poslali	vrnili	niso vrnili	pošta zavrnila
I.	308	161 (52,2%)	138 (44,9%)	9 (2,9%)
II.	220	85 (38,7%)	116 (52,7%)	19 (8,6%)
III.	63	30 (47,6%)	33 (52,4%)	–
Skupaj	591	276	287	28

Pri analizi o realizaciji predlogov razvrščanja smo si poleg izpolnjenih anket – 276 odgovorov, pomagali za odgovor na prvo vprašanje: Kje je sedaj vaš otrok? tudi z informacijami. Z osebnimi in telefonskimi stiki s šolami in drugimi habilitacijskimi ustanovami smo preverili podatke še za 202 otroka. Priložena tabela (tabela 1) združeno prikazuje naše predloge za usposabljanje in njihovo realizacijo za 478 otrok.

Podatkov ankete ne bomo podrobneje interpretirali, predlogi in realizacije sklepov so v tabeli točno razvidni. Pripominjamo pa, da veljajo podatki oziroma odgovori za tisto obdobje, ko smo anketo izvajali in prvi odgovori posegajo v začetek razvrščanja na našem oddelku – v leto 1963. Vsekakor so se prilike v tem času močno spremenile.

Tabela 1. **Predlogi in realizacija sklepov komisije za razvid in razvrščanje otrok z motnjami v duševnem in telesnem razvoju v obdobju 1963–1981**

Vrste usposabljanja	Predlogi	Realizacija							
		Vključitev v šolo s prilagojenim programom	Delovno usposabljanje	Osnovna rehabilitacija	Razvojni oddelki pri VVO	Redna osnovna šola	VVO	Doma	Drugo
Vključitev v šolo s prilagojenim programom	234	196	15	1		9		7	6
Poizkus posebnega šolanja	17	7	10						
Vključitev v delovno usposabljanje	183	7	138	2	2	1		32	1
Osnovna rehabilitacija	35		7	15				9	4
Razvojni oddelek pri VVO	7		1		2		1	3	
Doma	2							2	
Skupaj	478	210	171	18	4	10	1	53	11

Še bolj kot številčni podatki ankete so nas zanimali odgovori staršev na vprašanje, s kakšnimi problemi se srečujejo v zvezi z otrokovim stanjem. Iz anket v vseh treh ciklikih je razvidno, da so si odgovori skoraj podobni, kar kaže, da problemi ostajajo.

Kljub pohvali staršev, da je bilo v skrbi za prizadetega otroka že marsikaj storjeno, se ne morejo razbremeniti skrbi, kaj bo z otrokom, ko njih več ne bo. Večkrat se počutijo osamljeni. Želijo si še naprej ostati v stikih z ustanovo, ki je spremljala zgodnji razvoj njihovega otroka in to nadaljuje še po končanem usposabljanju. Kljub temu da so spoznali nujnost specialne obravnave za svojega prizadetega otroka in vsaj razumno sprejeli naš predlog usposabljanja, so pri njegovi realizaciji pogosto nastopile povsem določene težave: oddaljenost rehabilitacijske ustanove in s tem v zvezi oddaja otroka iz družine, prenapolnjenost zavodov in dolga čakalna doba, kar vsi ponavljamo iz leta v leto. Starši želijo tudi socialno-pravno pomoč in zagotovljene materialne pogoje. Upamo, da se bo v tej smeri kaj premaknilo na boljše z novim invalidsko pokojninskim zakonom.

Kot ustanova za predšolske otroke smo spremljali duševni in telesni razvoj prizadetih otrok v zgodnjem obdobju. Starši pa so nam v svojih odgovorih zaupno posredovali tudi številne probleme, ki spremljajo odraščanje njihovih otrok. Vse to terja še več strokovne zavzetosti in nove oblike družbene pomoči.

VREDNOST ČLOVEKA JE V TEM, KAKO NOSI IN PREMAGUJE SVOJE ŽIVLJENJE, SVOJO USODO. VREDNOST IN VELIČINA UMETNIKA PA JE V TEM, KAKO ŽIVLJENJE, SVOJE IN TUJE, PRETVARJA V PODOBE, KAKO, S KAKŠNO NEIZPROSNO STVARNOSTJO IN ZVESTOBO SVOJO USODO, SVOJO RADOST IN BOLEČINO OBLIKUJE, PRETVARJA V ŽIVE LIKE, V ORGANIZME, POLNE MERE, SMISLA, POMENA, POLNE RAZSVETLJENJA IN RAZKRIVANJA NJEGOVIH SKRITIH RESNIC.

Josip Vidmar (1980)